

สรุปและเสนอแนะ

จากการศึกษากรณีตัวอย่าง อันได้แก่ ปูนซีเมนต์ น้ำตาลทราย น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียม ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ ๔, ๕ และ ๖ จะเห็นได้ว่าการควบคุมราคาสินค้าทั้ง ๓ ชนิดนี้ ไม่ประสบความสำเร็จถึงความมุ่งหมาย และได้เกิดผลกระทบกระเทือนที่ไม่พึงปรารถนาหลายต่อหลายประการ พอจะสรุปได้โดยทั่วไป ดังนี้

การใช้วิธีการควบคุมราคาสินค้าสำหรับอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันพอสมควร จะทำให้ผู้ประกอบการหมดกำลังใจที่จะปรับปรุงหรือขยายการผลิต ผลร้ายจะเป็นดังนี้คือ ผู้ประกอบการจะลดจำนวนคนงานเพื่อลดต้นทุนการผลิต หรือพยายามใช้เครื่องทุ่นแรงให้มากขึ้นแทนกรรมกร หรือไม่ก็หมดกำลังใจที่จะขยายกิจการ แม้การกระทำนั้น ๆ จะไม่ทำให้โรงงานนั้นถึงกับล้มหรือต้องปิดตัวเอง แต่การลงทุนตั้งโรงงานใหม่หรือขยายการผลิตจะไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร สิ่งเหล่านี้จะทำให้ปัญหาการว่างงานยิ่งหนักขึ้น และผลผลิตประชาชาติไม่สูงเท่าที่ควรจะเป็น

การควบคุมราคาจำหน่ายนั้น ทำให้ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายได้กำไรน้อยกว่าการประกอบธุรกิจและอาจเสียค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น ทางเลือกที่มีเหตุผลของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายถ้าสามารถทำการเลือกได้ จะเลือกในทางที่จะไม่ทำการผลิตและไม่ทำการจำหน่ายสินค้าที่ถูกควบคุมเสียเลย โดยหันเหหรือเคลื่อนย้ายทรัพยากรออกไปทำการผลิตในสาขาที่มีได้มีการควบคุมราคา ทำให้การผลิตลดลง ปริมาณการจำหน่ายสินค้าในตลาดก็ลดลงตามไปด้วย จึงทำให้เกิดความขาดแคลนสินค้าสำหรับบริโภคในที่สุด ซึ่งทำให้ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อนเพราะสินค้าไม่มีขายในท้องตลาดเกิดการกักตุน เก่งกำไรของผู้จำหน่าย ทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้านั้นในราคาที่สูง

แพงกว่าราคาควบคุมมาก และบางครั้งก็ไม่อาจจะหาซื้อได้เลย เพราะต้องแอบลักลอบซื้อขายกัน เนื่องจากผิดกฎหมาย

นอกจากนั้น การควบคุมราคายังมีปัญหาสำคัญทางด้านความยุติธรรม กล่าวคือ เจ้าของทรัพย์สินที่ทำการผลิตอยู่ในสาขาการผลิตที่ถูกควบคุมราคา ก็ย่อมจะได้รับค่าตอบแทนการให้ทรัพย์สินต่ำกว่าเจ้าของทรัพย์สินที่ใช้ในการผลิตในสาขาที่ไม่มีได้มีการควบคุมราคา ในขณะที่เดียวกันเจ้าของทรัพย์สินประเภทแรกก็จำเป็นต้องซื้อสินค้าและบริการที่เจ้าของทรัพย์สินประเภทหลังทำการผลิตขึ้นมาจำหน่ายในราคาสูง แต่สินค้าที่ตนผลิตและจำหน่ายต้องผลิตและจำหน่ายออกไปในราคาต่ำเนื่องจากถูกควบคุมราคา ทำให้อัตราการแลกเปลี่ยนสินค้า (Terms of Trade) ระหว่างเจ้าของทรัพย์สินทั้งสองประเภทดังกล่าว หันเหไปในทางที่ทำให้เจ้าของทรัพย์สินที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นต่อการครองชีพเป็นฝ่ายเสียหายหรือเสียเปรียบ ในระยะยาวแล้วเจ้าของทรัพย์สินที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการจำเป็นแก่การครองชีพที่ถูกควบคุมราคา จะมีรายได้แท้จริง (Real Income) ตกต่ำลง

ผลจึงปรากฏว่า การประกาศตรึงราคาหรือการกำหนดราคาสินค้าให้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งอาจจะได้ผลเฉพาะในระยะเวลานั้น เพราะถ้าหากถึงจุด ๆ หนึ่งที่ผู้ผลิตทนต่อการขาดทุนต่อไปไม่ไหวแล้ว รัฐบาลจะต้องปรับราคาให้สูงขึ้นอยู่ดี และถ้าหากไม่ปรับราคาผู้ผลิตก็มักจะหาทางลดการผลิตลงหรือไม่ก็ถุกทุนสินค้า โดยไม่ยอมนำสินค้านั้น ๆ ออกจำหน่ายแก่ประชาชน จึงก่อให้เกิดตลาดมืดเป็นเหตุใหญ่ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อน และทางราชการจะต้องส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจจับกุม ดังนั้น การที่รัฐบาลเข้าไปกำหนดราคาสินค้า จึงทำให้รัฐบาลต้องมีหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อรายจ่ายเพิ่มขึ้นก็ต้องเก็บภาษีอากรจากประชาชนมากขึ้น และพร้อมกันนั้นจะทำให้เกิดอำนาจค้ำจุนของรัฐต่อประชาชนเพิ่มขึ้นด้วย

จากอดีตที่ผ่านมา ปรากฏว่าทางการมิได้ใช้มาตรการควบคุมราคาสินค้า

เป็นเครื่องมือรักษาระดับราคาอย่างเข้มงวด เพราะเกรงว่าจะก่อให้เกิดปัญหา อุปทานขาดแคลน และเป็นผลเสียต่อการผลิตและการลงทุนในระยะยาว การดำเนินนโยบายควบคุมราคาโดยคำนึงถึงอัตราเพิ่มของต้นทุนการผลิตอย่างเป็นธรรม จึงเป็นนโยบายที่เหมาะสม แต่ข้อสำคัญคือทางการจะต้องวิเคราะห์ให้รอบคอบว่า เป็นต้นทุนที่สูงขึ้นอย่างมีเหตุผลสมควรจริง ๆ มิใช่สูงขึ้นเพราะการขาดประสิทธิภาพ ในการผลิตของผู้ประกอบการ และเพื่อให้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค อย่างเป็นธรรม จึงควรมีการปรับปรุงระบบการตลาดและการขนส่งให้มีประสิทธิภาพ และมีการแข่งขันกันมากขึ้นพร้อม ๆ กันด้วย มิฉะนั้น จะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการผูกขาด หรือให้ความคุ้มครองแก่ผู้ผลิตและพ่อค้าคนกลางมากเกินไป

ถ้าจะสรุปเป็นการ เฉพาะสินค้าที่ใดยกมาเป็นกรณีตัวอย่าง ก็จะได้เห็นว่า การควบคุมราคาไม่ประสบความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

ปูนซีเมนต์ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการกำหนดราคามีได้ดำเนินการตามนโยบายที่จะพิจารณาในแง่อัตราผลตอบแทนการผลิต จึงทำให้ราคาที่กำหนดขึ้นนั้นมองดูในแง่ผลตอบแทนแล้วลดลงมาเรื่อย ๆ บางครั้งถึงกับประสบภาวะการขาดทุนเกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากการมีได้คำนึงถึงต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นเป็นระยะ ๆ การปรับราคาแต่ละครั้งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการเรียกร้อง เป็นระยะเวลาอันนานเท่านั้น ประกอบกับความล่าช้าในการกำหนดราคาใหม่ จึงทำให้ไม่เป็นการส่งเสริมการลงทุนรายใหม่และการขยายงานเพิ่มของโรงงานเดิม และเป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถผลิตปูนซีเมนต์ให้เพียงพอกับอุปสงค์ได้ ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ โรงงานเก่าไม่ได้มีการขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น แต่ในช่วงนั้นปูนซีเมนต์ยังมีได้ประสบภาวะขาดแคลน และมีเหลือส่งเป็นสินค้าออกทำเงินตราต่างประเทศได้ปีละมาก ๆ ต่อมาปรากฏว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันประเทศไทยต้องสั่งปูนซีเมนต์เข้า เนื่องจากเกิดความขาดแคลนอย่างรุนแรงขึ้นภายในประเทศ เพราะวากำลังการผลิตที่ขยายเพิ่มขึ้นนั้นช้าไปไม่ทันการณ์ นอกจากนั้น การที่รัฐเข้าควบคุมราคาได้ทำให้ผู้ผลิตรายใหม่ไม่สามารถเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ เพราะ

จะต้องประสบกับภาวะการขาดทุน จึงทำให้ผู้ผลิตเคมทั้ง ๓ ราย อันได้แก่ บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด บริษัท ชลประทานซีเมนต์ จำกัด และบริษัท ปูนซีเมนต์ นครหลวง จำกัด มีอำนาจผูกขาดการผลิตปูนซีเมนต์ภายในประเทศอย่างเต็มที่ และบริษัทใหญ่สุดจะเป็นผู้นำในการเรียกร้องต่าง ๆ สร้างอำนาจต่อรองกับรัฐ โดยการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่รัฐไม่สามารถควบคุม การกักตุน และการขายทุกชั้นตอนได้

น้ำตาลทราย ปริมาณการผลิตอ้อยมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการผลิตน้ำตาล และเนื่องจากการเพาะปลูกอ้อยขึ้นอยู่กับคินฟ้าอากาศค่อนข้างมาก ปีใดก็ตามที่อ้อย ได้รับความเสียหายจากภาวะฝนแล้งทิ้งช่วงติดต่อกันเป็นเวลานาน ผลผลิตน้ำตาลทราย ที่ได้รับจริงจะต่ำกว่าที่ประมาณไว้มาก อาจทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนขึ้นได้ และ ถ้าเกิดคินฟ้าอากาศในทางตรงกันข้ามแล้ว ปีนั้น ๆ ก็เกิดภาวะน้ำตาลล้นตลาด เกิดขึ้น และโดยสภาพของสินค้าชนิดนี้ไม่สามารถเก็บคงคลังเป็นเวลานานปี เนื่องจากมีความชื้น นอกจากนั้น การเก็บรักษาน้ำตาลทรายไว้เป็นเวลานานเป็นการเพิ่ม ต้นทุนสินค้าในรูปดอกเบี้ยจ่าย ดังนั้น ปริมาณน้ำตาลที่ผลิตได้มากบ้างน้อยบ้างจึงมี ผลกระทบต่อราคาควบคุม ถ้าปริมาณน้ำตาลทรายในตลาดมีเกินความต้องการ ราคา ซื้อขายจะต่ำกว่าราคาควบคุม และในทางตรงกันข้ามแล้วราคาซื้อขายจะสูงกว่าราคา ควบคุม วนเวียนเป็นเช่นนี้มาตลอด นอกจากราคาจะขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตน้ำตาล ทรายภายในประเทศแล้ว ยังขึ้นอยู่กับราคาน้ำตาลทรายคิบในตลาดโลก ผลผลิต น้ำตาลในประเทศอื่น การเมืองระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศคิวบา เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้อาณาจักรน้ำตาลทรายภายในประเทศไม่มีเสถียรภาพ จึงทำให้การควบคุมโดยการกำหนดราคาซื้อขายไม่ได้ผล นอกจากนั้น วิธีการกำหนด ราคาขาดหลักเกณฑ์ที่ รัฐมักคำนึงความสำคัญของนโยบายเหนือเหตุผล บางครั้ง ในรัฐบาลบางยุคบางสมัยนักการเมืองได้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากน้ำตาลทราย จึงทำให้วงการคาน้ำตาลทรายในประเทศปั่นป่วนมาก ดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้น นอกจากนั้น การกำหนดราคาควบคุม อันได้แก่ ราคาขายส่ง มีเพียงราคาเดียวโดยไม่คำนึงถึงค่าขนส่ง จึงทำให้เกิดการขาดแคลนในท้องที่ห่างไกล

ในค่านูญผลิตนั้นแม้จะมีมารายแต่ก็สามารถรวมกันเป็นกลุ่มได้ เช่นมีสมาคมการค้า
 ผลิตน้ำตาลไทย เป็นต้น นอกจากนั้น ผลิตยังได้รับการสนับสนุนทางการเงิน
 จากธนาคารอย่างที ประกอบกับบริษัทผู้ส่งออก อันได้แก่ บริษัทคาลผลิตน้ำตาล
 และบริษัทอุตสาหกรรมน้ำตาลแห่งประเทศไทย มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลสูงมาก
 จึงสามารถสร้างวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นโดยง่ายคาย เพราะมีอำนาจผูกขาด
 การผลิต การขาย น้ำตาลอย่างมาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้การควบคุมราคา
 น้ำตาลทรายไม่ประสบผลตามที่ต้องการได้

น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียม เนื่องจากความสามารถของกลุ่ม
 OPEC^๑ ที่จะกำหนดราคาน้ำมันดิบและจำนวนการผลิตน้ำมันดิบได้ จึงทำให้เป็นการ
 ยากที่จะเข้าไปกำหนดราคาให้มีระยะเวลายาวพอสมควรได้ นอกจากนั้น ระบบภาษี
 ของประเทศทำให้มีการบิดเบือนการใช้น้ำมัน เช่นรัฐเก็บภาษีน้ำมันเบนซินสูงกว่า
 น้ำมันดีเซลมากมายทั้ง ๆ ที่ลักษณะการใช้ใกล้เคียงกัน โดยเห็นว่าผู้ใช้น้ำมันเบนซิน
 มีความสามารถรับภาระได้ จึงทำให้ราคาขายปลีกน้ำมันเบนซินสูงกว่าน้ำมันดีเซลมาก
 ผู้ใช้น้ำมันจึงพยายามเลี่ยงไปใช้น้ำมันดีเซลซึ่งราคาถูกลงกว่า และเนื่องจากภาษีของ
 การปิโตรเลียมสูงมาก และบางครั้งยกเลิกการเก็บภาษีเพื่อช่วยผู้บริโภค จึงมีการ
 เลี่ยงการใช้น้ำมันเบนซินมาใช้กาปิโตรเลียมมากยิ่งขึ้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการ
 เกิดสวนทางกับรูปแบบของการกลั่นน้ำมัน จึงทำให้เกิดความขาดแคลนของสิ่งซึ่งจาก
 ต่างประเทศในรูปน้ำมันสำเร็จรูปมากขึ้น การกำหนดราคาน้ำมันบางประเภทให้ต่ำ
 จึงไม่เป็นที่สนใจให้ผลิตขยายการผลิตออกไป นอกจากนั้น การให้เงินช่วยเหลือ
 (Subsidy) ของรัฐบาลแก่น้ำมันบางชนิด เช่น น้ำมันดีเซล น้ำมันเตา เป็นต้น

^๑ OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries)
 เป็นองค์การของประเทศผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก ซึ่งประกอบด้วย ๑๓ ประเทศ
 อันได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย, อิรัก, อิหร่าน, คูเวต, สาธารณรัฐอาหรับเอมิเรตส์,
 แอลจีเรีย, ลิเบีย, ไนจีเรีย, อินโดนีเซีย, เวเนซุเอลา, เอกวาดอร์, กายอง
 และ กาตาร์

ได้ส่งผลกระทบต่อคล้ายกับการช่วยเหลือทางการลดหย่อนภาษีทั้งกล่าวข้างต้น และการกระทำเช่นนี้ทำให้รัฐสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก ดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นต้น ใกอให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างคนในเมืองหลวงกับต่างจังหวัด และช่วยส่งเสริมให้มีการบิดเบือนการบริโภคให้แตกต่างไปจากรูปแบบของการผลิตมากยิ่งขึ้น และประการที่สำคัญคือรัฐบาลได้ทำให้สินค้าน้ำมันกลายเป็นสินค้าทางการเมือง จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงราคาในแต่ละครั้งทำได้ยาก และสิ่งนี้เองได้ทำให้ราคาน้ำมันต้องแตกต่างไปจากต้นทุนที่แท้จริง การพยายามตรึงราคาน้ำมันเช่นนี้ จึงทำให้มีการใช้น้ำมันมากขึ้น เป็นภาระกับเงินกองทุนที่จะต้องจ่ายชดเชยในภายหลังสูงมาก นอกจากนั้น จากการทำรัฐไม่อนุญาตให้ขยายโรงกลั่นเพิ่มเติม จึงมีส่วนทำให้เกิดการขาดแคลนขึ้นภายในประเทศ การกระทำเช่นนี้จึงเป็นการสร้างอำนาจการผูกขาดแก่โรงกลั่นเดิมที่มีอยู่อำนาจต่อรองจึงสูง ทำให้รัฐควบคุมราคาให้ถูกต้องได้ยากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวแล้ว รัฐบาลควรดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า ดังต่อไปนี้

๑. ควรพยายามแก้ไขปัญหาค้นพื้นฐานมากกว่าการเข้าไปกำหนดราคาโดยตรง ปรับปรุงระบบการตลาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเสียใหม่ให้มีการดำเนินไปอย่างมีระเบียบ และหาทางลดขั้นตอนการตลาดที่มีมากเกินไปเกินความจำเป็น รวมทั้งการจัดระบบการผูกขาด ส่งเสริมให้มีการแข่งขันในการผลิตและการค้าโดยใช้กลไกราคาเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงปริมาณการผลิตกับความต้องการในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ ควรหาทางควบคุมระบบการแข่งขันในท่านเองที่จะเป็นการทำลายกันเองในระหว่างพ่อค้าด้วยกันเพื่อก่อให้เกิดระบบผูกขาดมากขึ้น นอกจากนั้น กฎหมายที่มีอยู่แล้ว อันได้แก่ กฎหมายกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. ๒๕๒๒ ควรหาทางใช้ให้โดยผล ส่วนที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่เป็นอันมาก กฎหมายที่กำหนดอำนาจของคณะกรรมการให้สามารถกำหนดราคาซื้อหรือราคาขายสินค้าควบคุม ให้ผู้ซื้อซื้อใน

ราคาไม่ต่ำกว่าราคาที่กำหนด หรือให้ผู้จำหน่ายจำหน่ายในราคาไม่สูงกว่าราคาที่กำหนด หรือตรึงราคาไว้ในราคาใดราคาหนึ่ง และให้คณะกรรมการพิจารณาทบทวนเป็นครั้งคราวให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงต้นทุน ค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย และอัตรากำไรที่เหมาะสม รวมทั้งผลกระทบต่อการลงทุนในการขยายกำลังการผลิตในระยะต่อไป ซึ่งในแง่ปฏิบัติแล้วคณะกรรมการไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายบัญญัติไว้ได้ สิ่งบกพร่องเช่นนี้ให้รีบแก้ไขโดยด่วน สำหรับการส่งเสริมการลงทุนนั้น รัฐควรคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นเหล่านี้ให้ขยายการผลิตได้ สนับสนุนให้มีผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาประกอบการ เพื่อส่งเสริมให้มีการแข่งขันมากขึ้น

๒. ถ้าสามารถแก้ไขตามข้อ ๑ ได้แล้ว แทนที่รัฐจะเข้าควบคุมราคาโดยตรงดังที่เคยปฏิบัติมา รัฐควรใช้วิธีการใหม่คือ มีการตั้งแนวราคา (Price Guideline) ขึ้นแทน โดยการสร้างดัชนีที่มีหลักมีเกณฑ์เพื่อใช้ปรับค่าของเงินที่จะต้องจ่ายในอนาคตในภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในการวาง (Price Guideline) นั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการคือ ต้นทุนในการผลิตของอุตสาหกรรมซึ่ง เป็นที่ยอมรับทั้งฝ่ายรัฐบาลและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง สูตรการผลิตของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง อัตราผลกำไรที่แต่ละอุตสาหกรรมควรจะได้รับ และดัชนีราคาขายส่งที่สมบูรณ์เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงอัตราเพิ่มที่แท้จริงของต้นทุนของอุตสาหกรรม การวาง (Price Guideline) จำเป็นต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพสูงและมีอิสระมากพอสมควร ถ้ากระทำเช่นนี้ได้จะทำให้เกิดผลดีแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ผลิตรายใหม่ที่จะเข้ามาในธุรกิจนั้น ๆ ในแง่ผู้ผลิตนั้นสามารถวางแผนการผลิตได้ล่วงหน้า ผู้บริโภคจะได้ทราบถึงราคาที่พอเหมาะพอควรตามภาวะการณ์ที่ควรจะเป็น สำหรับผู้ผลิตรายใหม่นั้นสิ่งนี้จะ เป็นแนวทางในการตัดสินใจเข้ามาเสี่ยงในการผลิตนั้น ๆ

๓. ในกรณีสินค้าจำเป็นบางประการที่ควรใช้ (Price Guideline) ดังกล่าว และยังคงมีความต้องการที่จะควบคุมราคาต่อไป รัฐควรจะได้มีการจัดทำสูตรสำเร็จขึ้นมาเพื่อใช้ในการกำหนดราคาโดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยให้ราคาที่กำหนด

นั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานการณ์ การมีสูตรสำเร็จจะช่วยให้ผู้ผลิตสามารถเลี่ยงการขาดทุน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการเมือง และทำให้ผู้บริโภคได้มีความเข้าใจโลกตลาดดีขึ้น

๔. นอกจากนั้น รัฐจะต้องพยายามในระบบภาษีอากรที่มีความเป็นกลาง สินค้าที่มีลักษณะการใช้ใกล้เคียงกันหรือทดแทนกันได้ก็พอสมควร ควรจะต้องเสียภาษีในอัตราใกล้เคียงกัน และจะต้องเลิกระบบ Subsidy ต่าง ๆ มิฉะนั้น จะทำให้อุปสงค์ในสินค้านั้นถูกบิดเบือนไปจากที่ควรจะเป็น และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมระหว่างกลุ่มผู้บริโภค หรือกลุ่มรายได้ต่าง ๆ

๕. ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมราคา ขั้นตอนของรัฐทุกขั้นตอนที่จำเป็นในการควบคุมราคา อันได้แก่ วิธีการกำหนดราคา ระดับของการควบคุม มาตรการในการควบคุมและการป้องกันการหลีกเลี่ยงต่าง ๆ จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยรีบด่วน (ดังที่ข้อเสนอแนะในบทที่ ๒ เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงาน) สินค้าที่อยู่ในข่ายการควบคุมราคาจะต้องกำหนดแนวทางที่แน่นอนและมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการพิจารณาปรับราคาสินค้าให้สอดคล้องกับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นเป็นระยะ ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนว่าจะต้องได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนพอสมควร มีการวิเคราะห์ ศึกษา และติดตามภาวะการเคลื่อนไหวของสินค้าในคานกลาง ๆ อย่างใกล้ชิดและทันต่อเหตุการณ์ พร้อมทั้งปรับปรุงระบบวิธีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและข่าวสาร เสียใหม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องสามารถใช้ในการกำหนดราคาให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เท่าที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันประเทศไทยยังขาดข้อมูลและตัวเลขเกี่ยวกับผลผลิต ราคา และต้นทุนของสินค้าต่าง ๆ ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เนื่องจากมีส่วนราชการและเอกชนต่าง ๆ หลายแห่งเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเดียวกันแต่วิธีเก็บรวบรวมแตกต่างกัน จึงทำให้ข้อมูลที่ได้มาและเผยแพร่ ออกไปมักไม่ค่อยตรงกันมีความขัดแย้งปรากฏอยู่เสมอ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การกำหนดราคาอ้อยและน้ำตาล เพราะตัวเลขที่เกี่ยวข้องของกับต้นทุนและผลผลิตอ้อยและน้ำตาลนั้น ทาง

กระทรวง เกษตร และสหกรณ์ โรงงานน้ำตาล สำนักงานอ้อยและน้ำตาล และชาวไร้อ้อย ต่างมีตัวเลขเป็นของตนเอง เมื่อรัฐบาลกำหนดราคารับซื้ออ้อยและราคาน้ำตาลในแต่ละฤดูกาลผลิต มักจะปรากฏว่าทั้งฝ่ายชาวไร้อ้อย โรงงานน้ำตาล และผู้บริโภค ไม่ค่อยจะพอใจและยอมรับราคาที่กำหนดเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์แต่ละฝ่าย ดังนั้น การกำหนดราคาโดยรัฐบาลเพื่อให้เป็นที่พอใจของทุกฝ่ายจึงกระทำไต่ถาม

๖. นอกจากนั้น รัฐควรให้การศึกษากับประชาชนในเรื่องสินค้า โดยร่วมมือกับสมาคมผู้บริโภค พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากประชาชนต่อต้านการฉวยโอกาสของพ่อค้า ช่วยกันรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภค ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องส่งเสริมสมาคมผู้บริโภคนั้น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคควรที่จะเพิ่มบทบาทในการศึกษาเผยแพร่ ข้อมูลและขอแนะนำ เป็นการให้ความรู้ความกระจ่างแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าในร้านต่าง ๆ รวมทั้ง เล่ห์เหลี่ยมของพ่อค้าที่ฉวยโอกาส กำหนดมาตรการบรรจงค่าให้ผู้บริโภคมีความสำนึกหรือมีเหตุผลในการจ่ายเงินซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น โดยที่ในปัจจุบันมีส่วนราชการหลายแห่งที่ทำหน้าที่สืบราคาสินค้าทั้งราคาขายส่งและขายปลีก และติดตามความเคลื่อนไหวของสินค้าในร้านต่าง ๆ อยู่เป็นประจำทุกวัน หากจะพิจารณากำหนดวิธีการที่จะเผยแพร่ ข้อมูลดังกล่าวให้ประชาชนทราบอย่างทันท่วงที เพื่อประกอบการพิจารณาจ่ายเงินซื้อสินค้าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคตามสมควร และสิ่งที่น่าจะทำได้อีกคือการปิดป้ายแสดงราคาสินค้าที่จำเป็นในแต่ละวันไว้หน้าบริเวณตลาดสด ก็จะทำให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบราคาสินค้าที่จะจ่ายซื้อจริง ๆ ได้ว่า ไม่ควรจะต้องต่างไปจากราคาที่ทางราชการสืบมาได้มากนัก ซึ่งผู้บริโภคต้องใส่ใจรักษายลประโยชน์ส่วนตนด้วย ต้องเป็นตัวของตัวเอง และใช้สิทธิ์ในการตอบโต้การกระทำที่มีชอบของพ่อค้าที่เอารัดเอาเปรียบด้วยการหยุดจ่ายซื้อสินค้าของผู้ผลิตรายนั้น และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของจัดการกับพ่อค้าเหล่านั้นให้หมดสิ้นไป หากประชาชนให้ความร่วมมือในเรื่องนี้อย่างจริงจังแล้ว ก็จะช่วยลดภาระของรัฐในการดูแลเรื่องนี้ลงได้เป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการกำหนดราคาโดยรัฐบาลเท่าที่ผ่านมานั้น ทำให้ราคาสินค้านั้น ๆ ผิดไปจากราคาดุลยภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและไม่ควรให้เกิดขึ้นเป็นอย่างยิ่ง ยกเว้นในกรณีสินค้าจำเป็นจริง ๆ ที่กระทำเพื่อช่วยเหลือคนยากจนโดยตรงเท่านั้น และรัฐต้องมีมาตรการควบคุมอย่างเข้มงวดเพื่อบรรลุดุลอุปสงค์ที่วางไว้ ในกรณีเช่นนี้ ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดราคาขายข้าวโอช่า ซึ่งราคาที่กำหนดนั้นต่ำกว่าต้นทุน ส่วนขาดทุนนั้นรัฐเป็นผู้รับภาระ เป็นต้น นอกจากนั้น การบิดเบือนราคาดุลยภาพจะทำให้เกิดการจำกัดในค่านอุปทาน เนื่องจากขาดแรงจูงใจในค่านผลกำไร และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคสินค้านั้น ๆ เพิ่มขึ้นเพื่ออย่างมากขึ้น จึงก่อให้เกิดอุปสงค์ที่ไม่จำเป็นเกิดขึ้น นอกจากนั้น ความลึกลับซับซ้อนของการดำเนินงานของรัฐค่านนี้ ได้กลายเป็นช่องทางให้เกิดคอร์รัปชันในวงราชการมากขึ้นในทุกระดับของการควบคุม จึงเป็นต้นทุนสินค้าที่ไม่ควรเกิดขึ้น แต่ผู้บริโภคต้องรับภาระนั้นจากการที่ต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้น.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย